

Festival International de Géographie Saint-Dié-des-Vosges (Lorena, França), 1 al 4 d'octubre de 1998

Mireia Baylina Ferré
Maria Prats Ferret

Universitat Autònoma de Barcelona. Departament de Geografia
08193 Bellaterra (Barcelona). Spain
ilgebaylina@cc.uab.es
ilgeprats@cc.uab.es

Data de recepció: octubre 1998
Data d'acceptació: novembre 1998

Resum

Cada any es donen cita a Saint-Dié-des-Vosges més de 30.000 persones interessades en la geografia, així com professionals d'altres disciplines, del món empresarial, de la funció pública, de la política, de l'art i del periodisme. El Festival pretén proporcionar un espai per a l'intercanvi i la trobada, enmig d'un ambient de diàleg i festa que permeti combinar els aspectes científics i populars.

Paraules clau: Saint-Dié-des-Vosges, festival, geografia, Europa.

Resumen. *Festival International de Géographie. Saint-Dié-des-Vosges (1 al 4 de octubre de 1998)*

Cada año se dan cita en Saint-Dié-des-Vosges más de 30.000 personas interesadas en la geografía, así como profesionales de otras disciplinas, del mundo empresarial, de la función pública, de la política, del arte y del periodismo. El Festival pretende proporcionar un espacio para el intercambio y el encuentro, en un ambiente de diálogo y fiesta que permita combinar los aspectos científicos y populares.

Palabras clave: Saint-Dié-des-Vosges, festival, geografia, Europa.

Resumé. *Festival International de Géographie. Saint-Dié-des-Vosges (1 au 4 octobre 1998)*

Chaque année se retrouvent à Saint-Dié-des-Vosges plus de 30.000 personnes intéressées à la géographie, ainsi que des professionnels d'autres disciplines, de l'entreprise et de la fonction publique, de la politique, de l'art et des médias. Le Festival vise à offrir un espace pour l'échange et le rencontre dans une ambiance de dialogue et fête que combine les aspects scientifiques et populaires.

Mots clé: Saint-Dié-des-Vosges, festival, géographie, Europe.

Abstract. *Festival International de Géographie. Saint-Dié-des-Vosges (1st-4th October 1998)*

Every year more than 30.000 people gather in Saint-Dié-des-Vosges, including those interested in geography, professionals from other disciplines, and people from the fields of business, public administration, politics, the arts and journalism. The Festival aims to be

an encounter point for meeting and exchange, in a relaxed atmosphere open to dialogue, which makes it possible to combine scientific and popular aspects.

Key words: Saint-Dié-des-Vosges, festival, geography, Europe.

Sumari

Un esdeveniment amb vocació de festa major de la geografia

L'any 1507 s'elabora i s'imprimeix, a Saint-Dié-des-Vosges, un mapa del món on apareix per primer cop el topònim d'Amèrica. Amb el desig d'entroncar amb aquest esdeveniment, remarcable per a la història de la geografia i la cartografia, l'any 1990 va néixer el Festival Internacional de Geografia.

Des d'aleshores cada any es donen cita a Saint-Dié-des-Vosges més de 30.000 persones interessades en l'evolució de la geografia, especialistes de diversos camps geogràfics, així com professionals d'altres disciplines, del món empresarial, de la funció pública, de la política, de l'art, del periodisme... El Festival pretén proporcionar a tots aquests visitants un espai per a l'intercanvi i la trobada, enmig d'un ambient de diàleg i festa, que permeti combinar els aspectes científics i populars. Aquest festival es caracteritza precisament perquè no vol limitar-se a ser un fòrum de tipus professional o acadèmic com tants d'altres.

Durant els dies de celebració del Festival, la ciutat de Saint-Dié s'engalana amb elements geogràfics i viu com una festa les nombroses activitats, totes públiques i gratuïtes, que es desenvolupen amb la geografia com a eix estructurador. Es programen nombroses taules rodones, conferències, reunions temàtiques, presentacions de llibres... Simultàniament als actes més acadèmics o protocol·laris, se celebra un saló del llibre, un saló de la geomàtica, un saló gastronòmic i es programen exposicions, projeccions de documentals i cafès geogràfics.

En el marc del Festival també es donen diversos premis, entre els quals destaca el Premi Vautrin Lud o Premi Internacional de Geografia, que s'atorga a un geògraf o una geògrafa de renom mundial pel conjunt de la seva obra i de la seva trajectòria geogràfica (en edicions anteriors l'han rebut Peter Haggett, Törsten Hägerstrand, Peter Gould, Milton Santos, Paul Claval i Roger Brunet). També es lliura el Premi Ptolémée de Geografia a un llibre de vulgarització científica geogràfica, que aquest any ha estat lliurat a Armand Frémont, i diversos premis adreçats a escolars i estudiants.

De l'1 al 4 d'octubre de 1998 s'ha celebrat a Saint-Dié-des-Vosges la novena edició d'aquest Festival Internacional de Geografia al voltant del tema «Europa, un continent de geografia variable». Aquesta edició ha comptat amb

el patrocini de Pierre Moscovici, ministre francès encarregat d'Afers Europeus, i amb la direcció científica del geògraf Rémy Knafou (Université de Paris 7 Denis Diderot). Com en cada edició, el Festival compta també amb un president, Théodore Zeldin, professor a l'Oxford University, un convidat d'honor, el premi Nobel de física Georges Charpak, i un país invitat d'honor, aquest any el Brasil.

Les activitats es varen iniciar el dijous dia 1 d'octubre amb l'obertura oficial del Festival. El divendres i el dissabte són els dies centrals del Festival i els que concentren un nombre més elevat d'activitats, mentre que el diumenge l'activitat es concentra al matí i a la tarda se celebra la cerimònia de clausura oficial del Festival.

Les nombroses activitats del Festival se celebren en diferents espais de la ciutat, tots prou pròxims i units per un servei de transport públic i gratuït per facilitar el desplaçament entre les diverses seus. A la sala d'actes de l'espai Georges Sadoul és on es concentren les activitats més multitudinàries: els debats, les converses geogràfiques, les taules rodones, conferències, així com el fòrum. La resta d'activitats proposades es reparteixen per diferents espais de la ciutat: emissions de ràdio, comunicacions científiques, trobades, demostracions culinàries, i els originals i informals cafès geogràfics, on un ponent presenta breument un tema i convida el públic a intervenir-hi amb preguntes o comentaris. Les cerimònies oficials d'entrega de premis i la conferència del Premi Vautrin Lud se celebren als salons de l'Ajuntament.

El Festival presenta un programa d'activitats molt intens. És impossible fer-ne un seguiment complet, perquè molts actes són fins i tot simultanis i ocupen el dia sencer des de ben d'hora fins ben tard. D'aquesta frenètica activitat geogràfica se'n fan ressò molts mitjans de comunicació, tant locals com estatals i fins i tot estrangers. Cal destacar que el Festival també compta amb la seva pròpia publicació, *Le Quotidien du Festival International de Géographie de Saint-Dié-des-Vosges*, que s'edita diàriament mentre dura el Festival. Aquesta publicació, que es distribueix gratuïtament a totes les seus, informa detalladament de les activitats celebrades i de l'agenda pendent, inclou petits articles d'opinió, ressenyes de novetats editorials i nombroses fotografies en color sobre el Festival i els seus visitants més remarcables.

La denominació oficial d'aquest festival recull el qualificatiu d'«internacional». Aquest aspecte és més present en la intenció que en la realitat, tot i que el comitè organitzador fa grans esforços en aquest sentit i reconeix que cada edició és una mica més internacional. El grau d'internacionalitat és molt clar en aspectes com el Premi Vautrin Lud o en l'esforç per convidar participants estrangers a taules rodones, conferències o fòrums. On no ho és tant és a nivell de públic i visitants, francesos en un 95% dels casos, o a nivell d'activitats més populars, com per exemple el saló del llibre o el saló gastronòmic. Segurament una difusió més gran de la iniciativa en el futur contribuirà a estendre la vocació internacional del Festival a tots nivells. La participació espanyola es va limitar a un parell de participants en debats i a la programació de l'exposició «Cerdà: ciutat i territori».

«Europa, un continent de geografia variable»

El tema central del Festival girà entorn de la reflexió sobre l'abast, la identitat i el procés de construcció europea. La idea de la construcció progressiva d'una unió constitueix una qüestió molt rellevant, no només pels europeus sinó per a tot el món. La possibilitat de comptar amb una Europa unida molt més àmplia que l'actual i el fet que s'acostin Estats que van ser antagonistes en un passat no gaire llunyà són raons prou sòlides per contemplar de prop l'evolució política d'aquest continent. Aquestes consideracions expliquen la manera com el Festival aborda la temàtica europea: Europa en tant que problema geogràfic (problema de definició del continent), Europa considerada en tots els seus Estats i Europa vista des de l'exterior.

Les principals conferències i debats entorn d'aquesta temàtica s'inclouen en el Fòrum Europeu, organitzat per Michel Foucher, professor de la Université Lumière Lyon 11 i del Collège Européen de Géopolitique, i director de l'Observatoire Européen de Géopolitique. Segons Foucher, Europa és un continent de geografia històrica i geopolítica variable. Els Estats de la Unió Europea no han participat al mateix temps de les mateixes decisions: la geografia de l'euro no és la mateixa que la dels acords de Schengen; els Estats europeus productors de seguretat i implicats en la gestió de les crisis polítiques, són menys nombrosos que els que participen, per exemple, en la política agrícola comuna. Aquesta diversitat, segons Foucher, no ha de sorprendre ni intimidar. Europa es troba en un procés de construcció i la seva anàlisi s'ha d'abordar partint d'aquesta base, malgrat que la incertesa del futur comporti una certa incomoditat intel·lectual.

Els temes principals del fòrum tracten la nova realitat europea representada per la moneda única, amb la participació d'agents del món econòmic; l'articulació de la Unió Europea i els altres països del continent, i les interaccions d'Europa amb la resta del món. La qüestió de l'ampliació de la Unió Europea als països de l'Europa central i oriental ha marcat molt bona part dels debats. La participació d'especialistes de l'àmbit científic i polític de països com Hongria, Romania, República Txeca, Polònia i Rússia, entre altres, ha enriquit uns debats on han quedat paleses les visions nacionals de cadascun dels candidats i no candidats a la Unió.

Però la temàtica europea és tractada en altres espais i des d'enfocaments més sectorials. Així, ens trobem amb conferències i comunicacions entorn dels boscos europeus i els problemes mediambientals transfronterers, la noció d'identitat i de ruralitat a Europa, les grans àrees europees contemplades des de la teoria centre-perifèria, les minories lingüístiques i els estereotips ètnics a Europa, el paper de les ciutats i metròpolis europees en l'Europa ampliada, etc. S'ha cuidat especialment la vessant pedagògica de la disciplina a partir de debats sobre l'ensenyament de la geografia d'Europa a la universitat i a secundària; i des d'una perspectiva tècnica, a partir de la realització de conferències, demostracions i exposicions sobre els sistemes d'informació geogràfica i els mitjans multimèdia. En altres casos, s'han presentat conferències sobre temes específics

regionals: Europa i la descolonització, l'exemple del Tibet, o el projecte de realització d'un nou atlas alemany, entre altres. La nova geografia cultural i la perspectiva de gènere en geografia han quedat paleses en algunes de les sessions: geografies de l'hivern o el lloc de les dones en la construcció europea, des del Tractat de Roma fins al Tractat d'Amsterdam, en són alguns exemples.

El caràcter de festival d'aquest esdeveniment ha permès incloure comunicacions entorn de la temàtica gastronòmica. La història i la geografia dels restaurants d'Europa, els formatges i les cerveses d'Europa, han estat temes molt ben rebuts per tot el públic en general.

Entre totes les conferències, cal destacar la d'Yves Lacoste (Université de Paris 11) sobre «La nació i Europa, un enfocament geopolític» i la de Doreen Massey (Open University) sobre «Llocs, cultures i globalització». Des de perspectives i temàtiques diferents, tots dos tracten críticament la utilització generalitzada que es fa d'alguns conceptes geogràfics com els de nació, Europa i globalització per part de polítics, intel·lectuals i dels mitjans de comunicació. Lacoste considera que en el marc de la Unió Europea, a qualsevol escala, els sentiments nacionals, en lloc d'afeblir-se, experimentaran transformacions importants i nous desenvolupaments.

Doreen Massey ha estat la guanyadora del premi Vautrin Lud d'aquesta edició del Festival. La geògrafa britànica, pionera en els estudis de geografia i gènere i molt sensible als enfocaments mediambientals de la geografia, destaca particularment per les seves anàlisis entorn de la visió geogràfica dels fenòmens amb un rol pedagògic reconegut mundialment. Massey fa una dura crítica dels discursos sobre globalització, posant en relleu que la mundialització no es tracta només d'un procés tècnic irreversible, sinó d'una opció política, i que el pas d'un espai de fronteres a un espai de fluxos no es correspon exactament amb la realitat. Massey recorda que no tothom pot beneficiar-se en les mateixes condicions dels intercanvis i que sempre hi haurà fronteres que exclouran persones i territoris.

En definitiva, el Festival ha estat una mostra molt reeixida de fer del debat geogràfic una qüestió que implica tota la societat. Científics, polítics, ensenyants i ciutadans en general han participat i han gaudit de quatre dies tractant temes que els afecten directament, i així ho perceben.